

De schokkende ontmaskering
van de Deutsche Bank

DE DAVID ENRICH DUISTERE BANK



FRAUDE

Proloog

Vlak voor één uur 's middags kwam een pezige Amerikaan uit het metrostation tevoorschijn in de motregen, het soort tries-te januariweer dat Londen de reputatie geeft een deprimerende plek te zijn tijdens de lange wintermaanden. Hij keek rond over Sloane Square. Normaal gesproken was het, zelfs in het donkere jaargetijde, een aantrekkelijke plek met veel winkelend publiek. Maar deze zondag in het begin van 2014 was het er uitgestorven.

Val Broeksmit voelde zich niet lekker. Hij was nog groggy van de met drugs doordrenkte jamsessie met zijn band de avond ervoor. Vervolgens was er in de stampvolle metro onderweg naar Chelsea een schok van negatieve energie door hem heen gegaan, alsof een duistere ziel hem rakelings was gepasseerd. Hij stak een sigaret op en sjokte naar de ingang van de Saatchi Gallery, met gebogen hoofd in een vergeefse poging om droog te blijven. Hij had een brunchafspraak met zijn ouders in het café-restaurant van het museum. Hij had ze een maand geleden voor het laatst gezien, in december 2013, voor hun vertrek naar het Caraïbisch gebied gevolgd door een vakantie in Oman. Val was net achtendertig geworden. Hoewel hij een getalenteerd muzikant was die vierendertig albums had gemaakt (waarvan er geen de hitlijsten haalde, helaas), leefde hij van de goedgeefsheid van zijn vader Bill, die vele jaren had doorgebracht als senior stafid bij Deutsche Bank, een van 's werelds grootste financiële instellingen.

De lange, magere en onverzorgde Val – zijn vrienden zeiden soms tegen hem dat hij eruitzag als een zwerver – was deze zondag vastbesloten om nu eens niet door zijn moeder

te worden uitgemaakt voor voddenbaal. Hij droeg een lange broek, een blauwe blazer en een zwarte wollen hoed.

Val arriveerde precies om een uur bij de bakstenen muur met romaanse bogen rondom de Saatchi Gallery. Hij stond er bij zijn familie om bekend dat hij nooit op tijd was, maar nu waren zijn obsessief punctuele ouders in geen velden of wegen te bekennen. ‘Waar blijven jullie?’ sms’te hij naar Alla, zijn moeder. Ze antwoordde niet.

Val wandelde door de verkeersvrije straat en bekeek aandachtig een reeks boetieks en veel te dure winkels. Hij stuitte op de Taschen-boekwinkel, gespecialiseerd in koffietafelboeken over kunst en cultuur. Val had de afgelopen paar jaar zeldzame eerste drukken verzameld – hoe ouder en beroemder de auteur, hoe beter. Hij ging zo op in zijn hobby dat hij vrijwilligerswerk had gedaan voor een organisatie die overtollige boeken uit boedelverkoop inzamelde en uitdeelde aan arme kinderen. Val doorzocht dan de stapels, op zoek naar verborgen schatten die hij vervolgens inpikte voor zijn eigen bibliotheekje.

De boekwinkel was grotendeels leeg. Val snuffelde door de schappen totdat zijn oog ergens op viel: een enorm boek met glinsterend zilveren omslag voor 650 pond. Het was een in beperkte oplage verschenen collectie iconische foto’s van The Beatles door Harry Benson, inclusief die van een kussengevecht in een hotelkamer in Parijs. Het boek was gesigneerd door de fotograaf, en de bladzijden waren zo luxueus metallic glanzend uitgevoerd dat Val zijn spiegelbeeld erin kon zien. Hij begon te dagdromen over hoe hij zijn ouders zou overhalen het voor hem te kopen als verlaat verjaardagscadeau.

Zijn droombeeld werd verstoord door het zoemen van zijn iPhone. Het was een afgeschermd nummer. Val nam op. Er klonk een vrouw met een zwaar accent. Val wist vrijwel zeker dat het Belle was, de huishoudster van zijn ouders.

‘Een noodgeval! Een noodgeval!’ schreeuwde ze. ‘Je vader! Je vader!’

Val vroeg waar ze het over had, maar kreeg geen samenhangend antwoord. Het enige wat hij kon bedenken was dat hij naar de flat van zijn ouders moest, ongeveer anderhalve kilometer verderop, in de chique wijk Kensington. Hij legde het boek van The Beatles weg, snelde naar buiten en hield een taxi aan. 'Evelyn Gardens 21,' zei hij tegen de bestuurder.

De rit van tien minuten leek eeuwig te duren. Het was alsof de taxi door de drukke straten van Londen króóp, langs statige herenhuizen en bakstenen appartementencomplexen, dure restaurants en biologische supermarktjes. Drommen plaatselijke bewoners haastten zich over de trottoirs met opspattende regen, vrijwel in gelijke tred met de taxi. Val stelde zich de mogelijke taferelen voor die hij zou kunnen aantreffen. Misschien had zijn vader zich bezeerd? Misschien was er grote onenigheid in de familie? Of misschien kwam Bill eenvoudig zijn computer niet meer in en had hij de hulp nodig van zijn technisch onderlegde zoon?

De taxi draaide Evelyn Gardens in, een brede, rustige straat waar je in plaats van dat er een middenberm was, je auto zowel in het midden als langs de kanten kon parkeren. Behalve de BMW's, Audi's en bromfietsen stond er nu een ambulance aan de stoeprand. Val betaalde de taxichauffeur en spurte naar de overkant.

Zijn ouders woonden in een flat op de tweede verdieping van een rood bakstenen gebouw met witte sierlijsten. De zware zwarte deur, die gewoonlijk werd geopend door op een knop te drukken, stond nu op een kier. Val haastte zich twee trappen op. De deur naar het appartement van zijn ouders stond wijd open.

Bill Broeksmit lag met gesloten ogen midden in de gang op zijn rug. Zijn hoofd lag in een onnatuurlijke positie op een neksteun. Uit zijn mond stak een plastic buisje dat een ambulancebroeder had ingebracht. Vals moeder lag in foetushouding op de donkere houten vloer, met haar hoofd op een kus-

sen naast het gezicht van haar echtgenoot. Ze huilde. Belle zat er geknield naast en streek haar haar.

‘Wat heeft dit allemaal te betekenen?’ gilte Val.

‘Hij heeft zich van kant gemaakt,’ snikte zijn moeder. ‘Hij heeft zich opgehangen aan Daisy’s hondenriem.’

Twee jaar later, in januari 2016, arriveerde Jacques Brand bij het Amerikaanse hoofdkantoor van Deutsche Bank op Wall Street in Lower Manhattan. Brand, voormalig consultant en sinds jaar en dag investeringsbankier bij Lehman Brothers, was de CEO van de Amerikaanse tak van Deutsche, en zijn missie was om een team waar roekeloosheid, chaos en hebzucht al lange tijd de dienst uitmaakten een beetje discipline, gedragsnormen en beheersing bij te brengen. Als er iets was dat Brand had geleerd tijdens zijn jaren bij Lehman, was het dat het geen zin had om veel inkomsten te genereren als je de risico’s die je nam niet begreep en niet onder controle had. Dat probleem speelde niet bij Deutsche. Dus kort voordat hij het stokje overnam in 2012 had hij Bill Broeksmit aangetrokken voor de commissie die toezicht hield op de Amerikaanse transacties. Brand (iedereen noemde hem Jack) geloofde dat de beste manier om er zeker van te zijn dat er een bezem door het bedrijf ging was om zich zelf, samen met mensen als Bill die zijn prioriteiten deelden, meer bezig te houden met de dagelijkse activiteiten die nu werden overgelaten aan de grillen van lager geplaatste stafleden met sterke financiële drijfveren – ook wel jaarlijkse bonussen genoemd – om winst op korte termijn te prioriteren boven stabiliteit op lange termijn.

Het proces om de knopen en klitten in de bank te ontwarren was een slopend, niet altijd succesvol geploeter dat soms wel honderd uur per week in beslag nam, en begin 2016 zat Brand, geboren in Ghana en triatlonatleet, vader van drie, grijzend en met een brede grijns op zijn gezicht, in de beginfase van de onderhandelingen over zijn vertrek bij Deutsche. Hij geloof-

de dat hij tijdens de bijna vier jaar dat hij er werkte een vrij goed begrip had ontwikkeld van wat er zich afspeelde binnen zijn kleine koninkrijk, zowel het goede als het slechte. Hij was eraan gewend geraakt om ontzet te zijn over wat hij tegenkwam, totdat langzamerhand elk zich herhalend probleem dat eerst nog schokkend was, later gewoon verrassend werd en uiteindelijk dagelijkse kost was geworden bij Deutsche. Het had een aanhoudende lawine geleden, maar inmiddels dacht hij dat hij alles wel had gezien en onder handen had genomen bij deze krankzinnige bank.

Maar op een dag liep hij door de spelonkachtige marmeren lobby van Wall Street 60, nam de lift naar de executive suites en besepte dat hij in feite niet alles had gezien.

Tijdens een vergadering die ochtend met een paar collega's zei iemand dat een afdeling van de bank in New York van plan was een grote lening te verstrekken aan Donald Trump. De voorgestelde lening kwam van de 'private banking'-groep van Deutsche, die eraan was gehecht de rijksten der aarde van dienst te zijn. De lening was ogenschijnlijk bedoeld om Turnberry te renoveren, een luxe golfresort van Trump in Schotland. Maar in die tijd had Trump zich kandidaat gesteld voor het presidentschap, en je kon je moeilijk aan het vermoeden onttrekken dat de lening die hij aanvraagde wellicht iets te maken had met het feit dat hij er tijdens de campagne een bom duiden doorheen joeg.

Brand stond perplex. Op de een of andere manier had hij niet beseft dat Trump – de vastgoedmogol, de reality-tv-impresario, de tot racisme aanzettende demagoog, en op dat moment de koploper voor de Republikeinse presidentiële nominatie – een van de belangrijkste cliënten van zijn onderneming was. Deutsche was in feite de enige reguliere bank die bijna twee decennialang consequent bereid was geweest zaken te doen met Trump. De bank had de ontwikkeling van zijn luxueuze hoogbouw, zijn golfbanen en hotels gefinancierd en ruim

twee miljard aan leningen verstrekt aan Trump en zijn ondernemingen; op dit moment in 2016 was hij de bank ongeveer driehonderdvijftig miljoen schuldig, en dat maakte Deutsche zijn grootste crediteur. En dat was ondanks het feit dat twee afdelingen van de bank, bij afzonderlijke gelegenheden, hadden gezworen nooit meer zaken te doen met 'De Donald' vanwege zijn ergerlijke gewoonte om zijn geldverstrekkers te bedriegen, niet alleen Deutsche, maar ook banken als Citigroup en JPMorgan Chase. Het was voornamelijk Deutsche geweest die het mogelijk maakte dat Trump zich weer kon herstellen na diverse faillissementen, prestigieuze gebouwen kon aanschaffen en ontwikkelen, zichzelf opnieuw als succesvol zakenman kon neerzetten en een serieuze kandidaat kon worden voor het presidentschap.

Brand kon niet geloven dat zijn mensen van vermogensbeheer dachten dat het goed zou zijn om nóg eens tientallen miljoenen aan Trump te geven, vooral nu, midden in deze gewelddadige presidentiele campagne. Voor het eerst sinds lange tijd was hij oprecht verbijsterd. 'Waarom doen we zaken met hem?' zei Brand woedend. Hij dacht even na over de kwestie – of Deutsche de ingeslagen weg zou voortzetten. 'Het antwoord is nee,' beet hij collega's toe.

Al jarenlang wordt de relatie van Deutsche met Trump beheerd door de bankier Rosemary Vrablic. Dienstbaar zijn aan Trump en zijn hele familie – inclusief de Kushnerclan – was centraal komen te staan in haar werk, en ze was niet van plan om de gelegenheid om haar gekoesterde cliënt opnieuw een lening te verstrekken zomaar te laten varen. Vrablic, een slanke, modieuze vrouw met kort, grijs haar, was eraan gewend om haar zin te krijgen. Ze was een succesvolle lobbyiste die elk jaar tientallen miljoenen dollars aan inkomen voor de bank genereerde. Tot voor kort legde ze verantwoording af aan een van de hoogstgeplaatste directeuren in de VS, waarbij ze een volledige laag aan managers passeerde. Ze had

ook een sterke band met de co-CEO van de bank, Anshu Jain, die haar vergezelde tijdens bezoeken aan rijke en beroemde klanten, onder wie Trump. Vrablic had er bij eerdere gelegenheden op gerekend – toen rivaliserende stafleden probeerden haar leningen aan Trump te verijdelen met de waarschuwing dat hij een wanbetaler was en dat andere afdelingen van de bank een verbod hadden opgelegd om met hem te werken – dat haar meerderen de bezwaren, hoe gegrond ook, van tafel zouden vegen als zijnde beroepsnijd. En dat hadden ze gedaan.

Maar in 2016, toen Vrablic probeerde er opnieuw een lening aan Trump door te drukken, stond ze er minder sterk voor. Haar baas van oudsher, de man die haar had aangenomen bij Deutsche, was onlangs vertrokken. Net als Jain, die een paar maanden ervoor gedwongen werd zijn ontslag te nemen. Vrablic vocht de beslissing van Jack Brand aan bij een interne commissie die voorgelegde transacties met potentiële risico's voor de reputatie van de bank evalueerde. De commissie, die bestond uit stafleden van Deutsche, risicomangers en juristen in de Verenigde Staten, vergaderde om de week. Het feit dat Trump in de schijnwerpers stond maakte dit een bijzondere situatie, dus werd er een noodvergadering bijeengeroepen op de eenentwintigste verdieping van het gebouw van Deutsche aan Wall Street, om de hoek van de New York Stock Exchange. Na een snelle samenvatting van de voorgelegde lening te hebben aangehoord stemde de commissie unaniem tegen. 'Het was een belediging van ons denkvermogen,' herinnert zich een stafmedewerker die bij de beraadslagingen was betrokken.

Dat zou een eind aan de zaak moeten hebben gemaakt, maar Vrablic en haar collega's vochten het besluit van de commissie aan in Frankfurt, waar zich het hoofdkantoor van de bank bevond. Christian Sewing, die zijn hele carrière werkte bij Deutsche en onlangs de verantwoordelijkheid had overge-

nomen voor internationaal vermogensbeheer en private banking, hoorde het voorstel, en ook hij stelde teleur. Sewing wist al dat Trump een belangrijke cliënt was van de bank, maar de combinatie van Trumps vreselijke zakelijke reputatie plus het feit dat hij nu een serieuze mededinger was voor het Amerikaanse presidentschap betekende dat het tijd was om banden te verbreken, of er op zijn minst niets meer aan toe te voegen. Sewing zei nee. Een uitgebreidere commissie, verantwoordelijk voor het toezicht op de risico's van de bank in zijn geheel, sprak er ook zijn veto over uit. In maart 2016 stierf de lening, nog voordat hij geboren was.

Na decennialang slimme, gemakkelijke keuzes te hebben gemaakt voor het doelbewust maximaliseren van directe winsten, had Deutsche zich een pijnlijke les eigen gemaakt: het aloude onvermogen om nee te zeggen – tegen cliënten, tegen aandeelhouders, tegen door testosteron gedreven beurshandelaren en managers – kon dodelijk zijn. Het was de voornaamste reden dat Deutsche aan de rand stond van een financiële ondergang, waarbij een aanzienlijk deel van de financiële wereld zich erop voorbereidde (en in sommige gevallen hoopte) dat hij over de rand zou vallen. Uiteindelijk had de topklaag geopteerd voor het afwijzen van een zakelijke kans op korte termijn ten gunste van de gezondheid van hun bedrijf op lange termijn.

Het was te laat.

De eerste twaalf decennia was Deutsche niet meer geweest dan een geldverstrekker aan Duitse en andere Europese bedrijven en, in ruimere zin, een financier van infrastructuur en ontwikkelingsprojecten. Maar deze activiteiten waren niet erg lucratief, en eind jaren tachtig begon het trotse nationale icoon verleid te raken door de sirenenzang van de rijkdommen van Wall Street. Een ploeg Amerikanen – geleid door de charismatische vertegenwoordiger Edson Mitchell en zijn

sidekick en beste vriend Bill Broeksmit – zouden Deutsche een spectaculaire facelift geven. Algauw concurreerde de bank met ambitieuze Amerikaanse investeringsbanken. Men verhandelde aandelen en obligaties en bracht allerlei complexe financiële producten aan de man. In plaats van Duits werd Engels de officiële taal van Deutsche. De kern van de macht verplaatste zich van Frankfurt en Berlijn naar Londen en New York. Tot ergernis van de Duitse industriëlen, bankiers, vakbondsleiders en politici die het sinds jaar en dag voor het zeggen hadden gehad, werden de hogere echelons van de bank steeds meer gedomineerd door Amerikaanse investeringsbankiers en beurshandelaren. Beurshandel met verhoogd risico werd een doel op zich, in plaats van een middel om klanten van dienst te zijn.

De nieuwe strategie werkte goed – totdat hij niet meer werkte. De investeringsbankiers en beurshandelaren van Deutsche braken het ene record na het andere in jaarcijfers en algauw was de Wall Street-divisie verantwoordelijk voor het merendeel van de inkomsten en opbrengsten van Deutsche. Bankdirecteuren en kleine bankiers werden rijk. Net als de aandeelhouders.

Maar het was een ontwikkeling die werd gevoed door hebzucht, slordigheid, overmoed en criminaliteit, en toen de afrekening kwam, was die genadeloos. De risico's die Deutsche nam – het resultaat van het wanbeheer van jarenlang geld verdienen ten koste van alles – waren onbeheersbaar geworden. Pijnlijke financiële beslissingen waren ver vooruitgeschoven. De computersystemen van de bank communiceerden niet met elkaar, net zomin als de Duitse en Amerikaanse directeuren. Managers werden aangemoedigd zich te onttrekken aan verantwoordelijkheden. Verschillende dochterondernemingen beconcurrerden elkaar voor zaken. Zelfs in het licht van de amorele Wall Street-maatstaven gaf Deutsche blijk van een schokkend gebrek aan interesse voor de reputatie van haar cli-

enten. De bank zou spoedig worden omhuld door schandalen inzake witwassen, belastingontduiking, het manipuleren van rentetarieven, het manipuleren van de prijzen van edelmetalen, het manipuleren van de valutamarkten, het omkopen van buitenlandse functionarissen, het verrekenen van fraude, het met voeten treden van internationale sancties, het bestelen van klanten en het bestelen van de Duitse, Britse en Amerikaanse regeringen. (De lijst hield hier niet op.) Een rechte lijn verbond de bedrijfscultuur die de misdaden mogelijk maakte met de bedrijfscultuur die het mogelijk maakte voor de bank om Donald Trumps voornaamste geldschietster te worden. Tegen de tijd van zijn inauguratie was niet eens zeker dat Deutsche zou overleven.

Dit is het verhaal van de opkomst en ondergang van Deutsche Bank. Het gaat over de mannen die een ingedutte Duitse geldverstrekker transformeerden tot wat, voor een tijdje, de grootste bank ter wereld was, maar die ook de weg bereidden voor de daaruit voortvloeiende catastrofe. Het gaat over een welmenende, eerlijke man die de bank probeerde te redden maar die zichzelf niet heeft kunnen redden, en over zijn zoon, die aan een zoektocht is begonnen om zijn vaders dood te begrijpen. En het gaat over de gevolgen – mensen die dood zijn, bedrijven die ten dode zijn opgeschreven, organisaties die gebroken zijn, en de vierenvijftigste president van de Verenigde Staten – die Deutsche Bank over de wereld heeft uitgestort.